

i mir u svetu, za ravnopravne odnose među državama i narodima. Što se, pak, tiče unutrašnjih okolnosti, njih su karakterisali nastavak revolucionarne borbe, složeni ekonomski, društveni i politički procesi kroz koje je prolazilo naše društvo u izgradnji nove društvene zajednice. Pri tome Jugoslavija je zbog karaktera društveno-političkog sistema, nesvrstane spoljne politike i izuzetno važnog geostrategijskog položaja, bila neprekidno izložena pritiscima sa raznih strana — imperijalističkih, hegemonističkih, iredentističkih i drugih reakcionarnih snaga, koje su nastojale da ugroze našu samostalnost i otežaju društveni razvitak.

U takvim uslovima Tito je teorijski osvetljavao i praktički rešavao sva bitna pitanja naše odbrambene politike. Za njega nije bilo teorijskih dilema kojim pravcem treba da se razvija naš sistem opštenarodne odbrane, oružane snage i njihova doktrina. Uvažavajući međunarodne okolnosti, uvek je polazio od konkretnog stanja, odnosa snaga i tendencija u međunarodnim odnosima, razvoja našeg društveno-političkog sistema koji je prošao kroz više etapa revolucionarnog preobražaja...

JOVO NINKOVIĆ

Snage na privremeno zaposednutoj teritoriji — faktor u razradi i oblikovanju teorije napadne operacije

(»VOJNO DELO« br. 1/78)

... U teoriji napadne operacije grupisanje snaga i sredstava, tj. njihova racionalna podela i plansko usmeravanje u duhu opšte ideje i zamisli za dejstvo oduvek je bio značajan operativni problem i bitan elemenat odluke komandanta, odnosno plana operacije.

U klasičnim operacijama grupisanjem su bile obuhvaćene samo one snage koje su se do početka napada nalazile u sopstvenoj pozadini, tj. na frontu odnosno na manjoj ili većoj udaljenosti od linije neposrednog dodira. Postojanje snaga na PZT i njihovo angažovanje u operacijama očigledno proširuje ovaj problem i daje mu nov i originalan sadržaj. Već sama činjenica da te snage postoje i da se anga-

žuju u operaciji, nameće potrebu da se svi bitni problemi grupisanja — izbor težišta, ešeloniranje, angažovanje po pravcima i dr. — rešavaju istovremeno i u najtešnjoj povezanosti u obadve osnovne grupacije, tj. i u okviru snaga u zahvatu fronta i snaga na PZT. Pri izboru *težišta* u napadnoj operaciji, snage na PZT biće uvek značajan, a u nekim situacijama i odlučujući faktor. Njihovim usmeravanjem na određene pravce, objekte ili prostorije može se postići povoljan odnos snaga, a time i bitan preduslov za realizaciju pojedinih zadataka, pa i težišta u napadnoj operaciji u celini ili u pojedinim etapama. Snage na PZT će često preuzimati i izvršavati određene zadatke koji mogu biti od posebnog interesa za operaciju u celini (sprečavanje dovođenja snaga iz dubine, zauzimanjem nekih značajnijih objekata itd.), čime najdirektnije utiču na realizaciju utvrđenog težišta operacije.

Položaj snaga na PZT može u određenoj situaciji biti odlučujući faktor u izboru pravaca na koje će se angažovati glavne snage u zahvatu fronta, bilo radi toga da se što pre spoje i zajedno sa njima izvršavaju naredni zadatak, bilo radi toga da se snage na PZT podrže u izvršavanju njihovog zadatka.

Prenošenje težišta u toku izvođenja operacije može se takođe realizovati angažovanjem snaga na PZT samostalno ili u sadejstvu sa snagama koje dejstvuju u zahvatu fronta.

Ešeloniranje kao značajan elemenat grupisanja snaga u zahvatu fronta u uslovima postojanja jačih snaga na PZT dobija u našim operacijama drukčiji smisao i sadržaj. Ako je svrha ešeloniranja u klasičnim napadnim operacijama stvaranje dubokog borbenog poretka radi postupnog narastanja siline udara po meri prodora u dubinu braniočeva rasporeda i ako je drugi borbeni ešelon bio prvenstveno namenjen za razvoj uspeha u dubini i dostizanje linije opšteg zadatka, postavlja se opravdano pitanje, da li u našim operacijama uopšte vršiti takvo ešeloniranje kad je ono samim postojanjem snaga na PZT unapred izvršeno. Drugim rečima, da li je potrebno formirati namenske ešelone od snaga u zahvatu fronta s obzirom da se upravo na većoj dubini, tj. tamo gde bi trebalo da se uvedu, već nalaze snage sposobne da samostalno ili uz odgovarajuća ojačanja i podršku izvršavaju njihove zadatke.

Zbog toga puno osnova imaju ona mišljenja prema kojima je takvo ešeloniranje prevaziđeno, odnosno da ukupnu podelu snaga treba vršiti na drugi način. Umesto klasičnog drugog ešelona trebalo bi imati rezervu različitog sastava i jačine koja bi preuzela delimično ulogu drugog borbenog ešelona, ali bi pored toga bila namenjena i za ojačanje snaga za PZT, naročito u onim snagama i

sredstvima u kojima su obično inferiorne (oklopne jedinice, protiv-oklopna sredstva, inženjerija, jedinice PNHBO i dr.), kako bi se kvalitetno poboljšale i na taj način učinile sposobnim za izvršenje planiranih zadataka...

... U teorijskim raspravama koje se vode u obliku i fizionomiji borbenog poretka u napadnim operacijama tretman snaga na PZT je vrlo različit.

Razlike se javljaju pre svega oko pitanja: kako snage na PZT, kao prostorno odvojenu grupaciju, tretirati sa stanovišta opšteg borbenog poretka i kako to izražavati u odlukama komandanata i u borbenim dokumentima. U vezi s tim najčešća je praksa da se te snage, bez obzira na jačinu, sastav i moguću ulogu u operaciji tretiraju kao jedan, tj. poseban elemenat borbenog poretka koji se jednostavno priključuje ostalim, dok se istovremeno od snaga u zahvatu fronta formira više namenskih elemenata različite jačine i sastava. Na taj način u osnovi se zadržava klasična šema borbenog poretka koja ne odražava ne samo stvarni doprinos snaga na PZT, nego ni karakter zadataka koje te snage stvarno izvršavaju, a koji mogu biti veoma različiti.

U traženju adekvatnijeg rešenja ove dileme ima različitih mišljenja, od kojih dva mogu biti od posebnog značaja.

Jedno od njih polazi od činjenice da su, za operaciju ipak odlučujuće snage koje dejstvuju sa fronta, bez obzira na jačinu snaga na PZT, pa bi prema tome njihova upotreba i tretman u borbenom poretku trebalo da budu apsolutno zavisni i maksimalno prilagođeni rešenjima usvojenim za snage koje dejstvuju sa fronta. Konkretnije, to znači da bi snage na PZT, s obzirom na dobijene zadatke, mesto i način njihovog izvršenja, trebalo smatrati sastavnim delovima onih elemenata borbenog poretka koji se formiraju od snaga u zahvatu fronta, a koji su u opštoj podeli manje ili više predodređeni za izvršenje tih zadataka. To bi praktično značilo da bi sve one snage na PZT koje bi se angažovale u dubini bližeg zadatka, odnosno na prostoru gde se angažuje prvi borbeni ešelon trebalo tretirati kao sastavni deo toga elementa borbenog poretka, a snage koje se angažuju na većoj dubini, odnosno na prostoru gde bi se uvodio i dejstvovao drugi borbeni ešelon, kao njegovi sastavni delovi. Isti kriterijum bi se primenjivao i kad se radi o rezervama pa i nekim drugim elementima borbenog poretka.

Takva mišljenja nisu bez osnova jer polaze od zahteva maksimalnog jedinstva svih snaga i integrisanosti kao bitnog principa njihove upotrebe bez obzira na prostornu udaljenost i način izvršenja zadataka.

Međutim, takav prilaz ukazuje na više problema pre svega zbog toga što do kraja pojednostavnjuje opštu sliku stanja u zoni napadne operacije i što celokupna dejstva u operaciji dosta kruto svodi na bliži i sledeći zadatak. Na taj način gube se iz vida neke opšte karakteristike savremenih borbenih dejstava, pre svega dinamičnost, brz obrt situacije, iznenađenje i sl., a i činjenica da će snage na PZT često puta izvršavati i takve zadatke koji će po vremenu i prostoru biti manje povezani s dejstvom snaga prvog, odnosno drugog ešelona.

Prihvatajući činjenicu da su ukupne snage koje učestvuju u operaciji jedinstvene, kao i to da su unapred podeljene u dve osnovne grupacije, zastupnici drugog mišljenja, polazeći od različitosti uslova za dejstvo, smatraju da u okviru jedne i druge grupacije treba formirati onoliko elemenata borbenog poretka koliko je potrebno s obzirom na njihovo mesto i ulogu, karakter i način izvršenja pojedinih zadataka.

To praktično znači da se u okviru snaga na PZT može formirati, isto kao i u okviru snaga koje se angažuju u zahvatu fronta, više različitih elemenata borbenog poretka koji mogu imati privremen ili trajniji karakter, i koji svoje zadatke mogu izvršavati samostalno ili u sadejstvu sa odgovarajućim elementima snaga u zahvatu fronta. Tako na primer, na PZT mogu postojati snage namenjene za sprečavanje dovođenja dubljih rezervi (izolacija bojišta), snage za neposredno sadejstvo jedinicama u zahvatu fronta; snage za diverzantska dejstva, za obezbeđenje pokreta itd., jer će one takve zadatke stvarno dobiti i izvršavati.

Očigledno je da ovo mišljenje ima više osnova jer polazi od realnije slike mogućeg stanja i adekvatnije odražava mesto i ulogu snaga na PZT.

Prihvatajući takvo rešenje otklonile bi se značajne manjkavosti u oblasti teorije, a i nesporazumi do kojih u praksi ponekad dolazi. Istovremeno bi se otklonio određeni šematizam koji otežava iznalaženje adekvatnijih rešenja u celini, a posebno kad se radi o tretmanu snaga na PZT.

U tom rešenju avijacija i artiljerijsko-raketna sredstva većeg dometa, koja mogu podržavati i snage na PZT, mogla bi se tretirati kao snage zajedničke podrške.

Iz svega što je rečeno proizlazi zaključak da bi ukupne snage namenjene za izvođenje operacije bile primarno podeljene na tri dela (grupacije), tj. snage za dejstvo sa fronta, snage za dejstvo na PZT i snage zajedničke podrške. U okviru tih snaga bi se, zavisno od potreba i mogućnosti moglo formirati više različitih (namenskih)

elemenata borbenog poretka, što bi zavisilo od potreba i konkretnih uslova u kojima bi se izradila napadna operacija...

... Sa stanovišta sadržaja i oblika manevra u napadnoj operaciji, postojanje snaga na PZT, posebno njihove objektivne mogućnosti da u izvršenju dobijenih zadataka primenjuju različite borbene postupke i načine dejstva, ima izuzetan značaj. U vojnoj teoriji to je bez sumnje kvalitativno nov element, a kad se radi o manevru upravo zbog toga što se te snage u celini ili njihovi pojedini delovi uvek nalaze tamo gde u klasičnim operacijama u okviru manevra tek treba dovesti određene snage koje dejstvuju u zahvatu fronta. Činjenica da se snage na PZT praktično nalaze uvek tamo gde su i snage branioca, odnosno objekti koji sa stanovišta njegove odbrane, pa prema tome i našeg napada imaju izuzetan značaj, obezbeđuje da se ukupne snage koje učestvuju u operaciji uvek nađu u najpovoljnijim operativno-taktičkim položajima i da, primenom najpogodnijeg manevra (dejstva iz pozadine, bočna i obuhvatna dejstva, dejstvo iz neprijateljevog rasporeda i dr.) uspešnije izvrše dobijeni zadatak.

To znači, da snage na PZT najdirektnije utiču i na izbor oblika manevra i način dejstva snaga u zahvatu fronta, tj. omogućavaju da se neki klasični oblici kao što su obilazak, vertikalni manevr, pa i ubacivanje, praktično eliminišu ili svedu na najmanju meru.

Zbog toga je sasvim opravdan stav da se u napadnim operacijama naših snaga kao predominantan ne može prihvatiti ni jedan od poznatih klasičnih oblika manevra, odnosno da je *kombinacija* više različitih oblika, borbenih postupaka i načina dejstva osnovni i dominantni vid opšteg manevra. Na taj način manevr u napadnoj operaciji postaje ne samo bogatiji i sadržajniji već i efikasniji, a to je od posebnog značaja u situaciji kada je protivnik manje ili više superiorniji u nekim elementima opšteg odnosa snaga. Obilazak kao oblik manevra je necelishodan ne samo zato što je njegova primena pogotovo jačim snagama, veoma teško izvodljiva, već pre svega zato što snage na PZT samostalno ili uz određena ojačanja, skoro redovno mogu u potpunosti izvršavati zadatke namenjene snagama koje bi vršile obilazak. Ako se, pak, u toku napada steknu povoljniji uslovi za obilazak, onda on treba da je usmeren pre svega na brzo spajanje snaga sa fronta i snaga na PZT radi zajedničkog izvršavanja narednih zadataka.

Ista je stvar i sa ubacivanjem, pogotovo ako se ono izvodi na većoj dubini neprijateljevog rasporeda.

Slična je situacija i kad se radi o upotrebi sopstvenog vazdušnog desanta, pogotovo ako se ima u vidu sva složenost organizacije i izvođenja takvih dejstava. Sredstva za prenos desanata, pre svega helikoptere, mnogo je racionalnije upotrebiti za ojačanje snaga na PZT deficitarnim borbenim i materijalno-tehničkim sredstvima ili za neke druge zadatke.

Frontalni proboj kao dominantan oblik manevra nije isključen u nekoj izuzetno povoljnoj situaciji, ali je u najvećem broju slučajeva, bar kad se radi o napadnim operacijama u kombinovanom obliku oružane borbe, necelishodan. Zbog toga se postavlja i pitanje: da li se uopšte može govoriti o klasičnom probou kad se odmah iza linije neposrednog dodira uvek nalaze slabije ili jače naše snage koje su sposobne da sadejstvuju snagama koje vrše proboj.

To praktično znači da snage na PZT bitno opredeljuju fizionomiju i oblik manevra u napadnoj operaciji. To navodi na zaključak da bi se u teoriji i praksi morali brže oslobađati klasičnih shvatanja i šema i kad se radi o manevru u napadnoj operaciji.

ZDRAVKO KOLAR

Moral kao elemenat Titove strategije

(»VOJNO DELO« br. 3/78)

... Veličina Titove strategije bila je upravo u tome što već u prilazu proceni svih relevantnih faktora za ishod rata nije pošla od klasičnih merila (jer Tito nema pred sobom dve vojske da bi ih upoređivao), već od onoga što je moglo da izrazi snagu oslobodilačkog rata i revolucije.

Rukovodstvo Partije moglo je da računa na potencijalne snage, dakle, na snage koje će to tek biti pod određenim uslovima. A ti uslovi su mnogobrojni i raznorodni. Već i sama ta činjenica upućuje na zaključak da nije reč samo o vojnim faktorima. Šta više, ovi sami za sebe, u vreme kada tek treba da se ostvare, da postanu realnost, ne mogu ni predstavljati samostalnu veličinu od koje se može poći. O tome drug Kardelj kaže: »Tito je bio duboko svestan da su u takvom istorijskom pokretu kakav je bio naš narodnooslobodilački ustanak politička i vojna strategija apsolutno uzajamno zavisne. Jer